UPPREPNINGSSTROFEN ÄNNU EN GÅNG

AF

OTTO ANDERSSON

Bibliotekarien Erik Dals referat av min undersökning om upprepningsstrofen samt därtill fogade kommentarer i Danske Studier 1952 (s. 123—127) har givit mig anledning att återkomma till detta formproblem. Jag har icke många anmärkningar att göra med anledning av Erik Dals noter, snarast har jag skäl att uttrycka min tillfredsställelse över att undersökningen fått ett så positivt mottagande. Men då denna intressanta företeelse i dansk-isländsk folkvisdiktning otvivelaktigt är förtjänt av fortsatt diskussion, skall jag här belysa den med några anmärkningar. Framför allt gläder jag mig över att ha fått tillfälle att publicera ett par uttalanden i frågan av min gamle vän, avlidne arkivarien H. Grüner-Nielsen. Vi hade tidigare samarbetat i folkloristiska frågor. Och då min undersökning gällde till övervägande del DgF, som Grüner-Nielsen var specialist på, samt då jag, vad melodierna beträffar, uteslutande byggde på hans uppteckningar och publikationer, var det givet, att jag skulle korrespondera med honom för att efterhöra ytterligare material. Han gav mig en del uppgifter, men var något reserverad på förhand och menade att det fanns material nog i hans och Hjalmar Thurens utgåva av de färöiska melodierna (Færøske Melodier til danske Kæmpeviser, 1923). Efteråt blev han så mycket mer intresserad i stället. Sedan jag hade översänt undersökningen till honom i särtryck, mottog jag från honom ett par brev, i vilka han uttalar sig om mina resultat, diskuterar hela frågan och gör värdefulla påpekanden. Med hänsyn till den stora sakkunskap Grüner-Nielsen ägde både på folkdiktningens och folkmusikens område synes det mig, som om dessa brev förtjäna att bliva allmännare bekanta, åtminstone till sina huvuddelar. Det är särskilt hans ställningstagande till upprepningsstrofen såsom en säregen formtyp som är betydelsefullt. Vidare ger han många upplysningar som äro värde-

fulla vid den fortsatta behandlingen av ämnet. Breven ge också anledning till vissa reflexioner från min sida, som jag icke kan göra utan att påvisa verba formalia. Slutligen har det ett allmänt intresse att taga del av Grüner-Nielsens uppfattning angående detta upprepningsfenomen, som han kände till och hade omnämnt, men aldrig uttalat någon mening om.

Den 4 december 1951 skrev han till mig följande:

Tak for den virkelig interessante artikel. Den har optaget mig meget ved det meget nyt, den drager frem med hensyn til problemerne om *upprepningsstrofen*. Jeg anser det som bevist af dig, at vi står overfor en *særlig syngemåde*, der har været yndet i hvert fald i *middelalderens slutning*. Ideen med *forsanger*, *medsanger* og *kor* synes jeg er meget sindrig og er nok mulig; men har jo desværre ingen hjemmel i *nutids*overleveringen, der dog er så slet, at den ikke fortjener altfor megen tiltro i retning af at skulle belyse en ældgammel syngemåde. Man må i færøsk sang dele mellem 1) melodier til viser (»kvæder«) i *færøsk* sprogform, (belyst i Gr.-N.: De færøske kvadmelodiers tonalitet, i Chr. Matras: »Færoensia« I, Hafnia 1945), 2) melodier til *Vedel-Syvs visebøger*; altså først kommen til Færøerne fra Danmark-Norge senere end år 1600 (se Thuren og Gr.-N. i Fær. Melodier til Da. Kæmpeviser), 3) andre *danske* middelaldersviser, tilfældig ad *mundtlig* vej, formentlig i ret sen tid, indvandret til Færøerne. Jeg kan skaffe dig en *liste* over sidstnævnte viser, nævnt i »Danmarks gl. Folkeviser« rundt om i udgaven; men ingen af dem har gentagelsesstrofer. [...]

Jeg sender dig afskrift af 5 færøske melodier, som i sin tid blev udskudt af Thurens og min udgave. Har du ingen brug for melodierne, så kast dem i papirkurven. Mit *fonografiske materiale 1927—1928* er kun aflæst for de melodiers vedkommende, der hører til tekster i færøsk sprogform. Derimod er alle fær. melodier til Vedel(-Syvs) visebog uaflæst. [...]

Angående din afhandling kan nogle småting måske være af interesse: 1) side 9. Verset nævnt hos Kålund hører til DgF 247 B. Gentagelse netop i den yngre viseform!! 2) side 23. Den melodi, Kuhlau har udnyttet 1828 i Elverhøj, er netop den hos Abrah., Nyerup og Rahbek nr. 54 trykte tekst (1814), der iflg. Nyerups melodilister antagelig er norsk. Den norske melodi findes optrykt bl. a. i Fær. Mel. Bilag 11. Der kendes skriftlig optegnet på Færøerne: 3 melodier (trykt

i Fær. Mel.) + 3 *færøske* melodier (vedlagt i nærværende brev) + 1 *dansk* trykt i DgF XI + 1 *norsk*(?) (= Abr. = bilag til Fær. Mel.). 3) s. 31. Det er sikkert, at Syv *meget til* benytter skillingstryk som kilde og at han *retter* ret betydeligt i benyttet stof. 4) s. 38, færøsk og dansk melodi-tradition til Vedel-Syv. Det mærkelig ringe stof fra Danmark vedrørende Vedel-Syv skyldes blot at visesang efter Visebøgerne gik af brug hos bønderne i Danmark c. 1800, medens Vedel-Syv brugtes på Færøerne til vore dage.

Jag skulle icke för något pris ha kunnat förmå mig att kasta de av Grüner-Nielsen översända melodierna i papperskorgen. De utgöra ett värdefullt tillskott till det knappa materialet av melodier med uppteckning av den upprepade halv- och helversen. Och jag har endast väntat på ett lämpligt tillfälle att publicera dem. Det är icke alldeles otänkbart att de uteslötos ur Fær. Melodier til danske Kæmpeviser just för upprepningens skull. Det är nämligen anmärkningsvärt, att utgivarna i inledningen till utgåvan väl omnämna upprepningar av detta slag men icke fästa något avseende vid deras förekomst. Där heter endast (s. XVIII): »I den dansk-færøske Vise er Melodien til 2det Halvvers tit en Gentagelse af første Halvvers' Melodi, noget der ogsaa jævnlig træffes i de i Danmark optegnede Folkevisemelodier«. Detta är nästan ord för ord detsamma som Hjalmar Thuren sagt 1908 i »Folkesangen paa Færøerne« (s. 260). Men någon förklaring till den dunkla satsen (om den alls avser den av mig behandlade upprepningsstrofen) gives icke. Det är också anmärkningsvärt, att Thuren, som så grundligt behandlat både dansen på Färöarna och melodiernas rytm och tonalitet helt förbigått upprepningsfenomenet. Han publicerar icke heller bland sina 88 färöiska kvadmelodier och 11 danska folkvisemelodier i färöisk tradition en enda melodi med upprepnings-

Noter til melodierne s. 8—9. Efter H. Grüner-Nielsen.

[1] DgF 154 (Vedel II 39) Kong Birger og hans brødre. Optegnet 1921 i København af H. Grüner-Nielsen efter frk. Høgnesen fra Andefjord og Eldevig, Færøerne. Vers 2—3 opr. udskrevet under samme noder med gentagelsestegn.
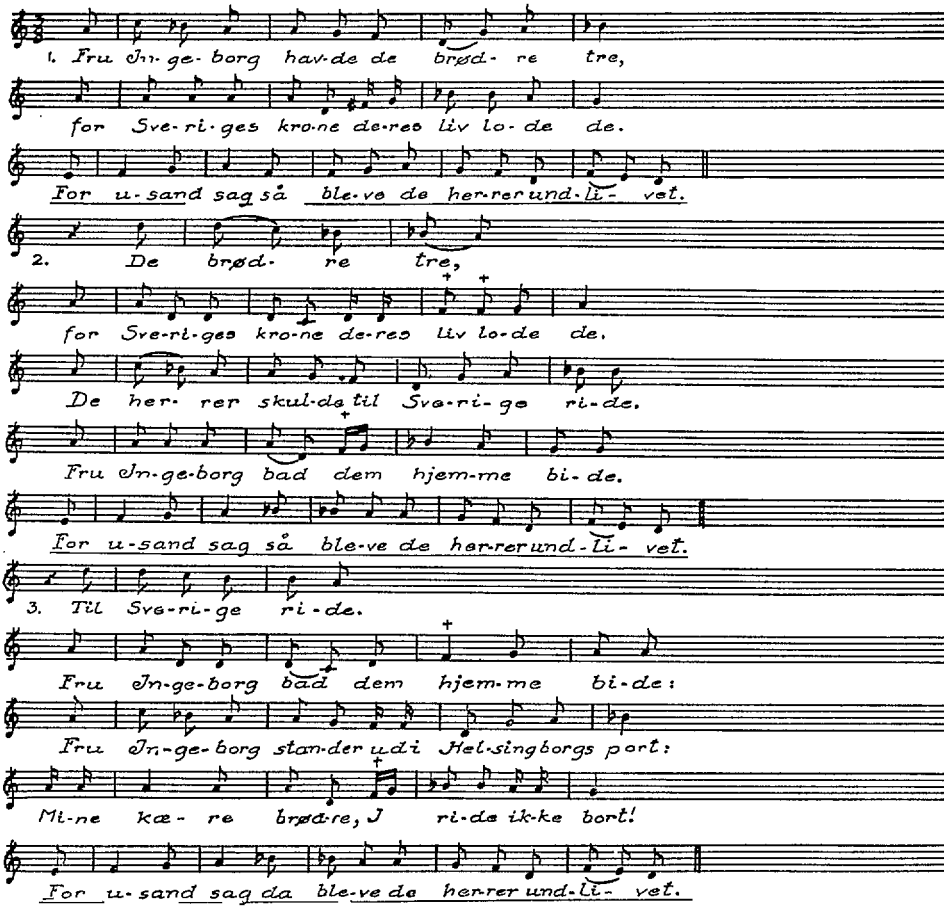
[2] DgF 154. Optegnet 1921 sst. af sa. efter frk. Marie Mikkelsen fra Tórshavn.

[3] DgF 50 (Vedel II 14) Hellig-Olavs væddefart. Ligeledes.

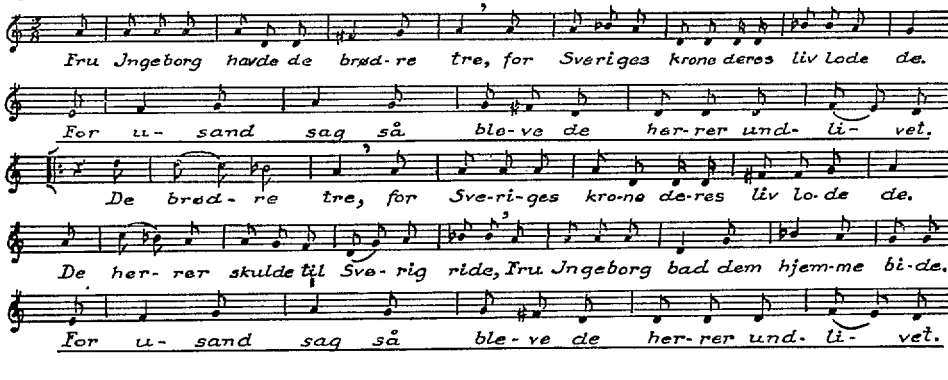
[4] DgF 50 melodi og omkvæd (men text DgF 14 (Vedel I 18) Memering). Optegnet 1921 af samme efter fyrmester Debes, Myggenæs; han havde lært melodien i Tórshavn.

[5] DgF 50. Optegnet af prokurist Johansen, Færøerne (Thurens samling). Versene opr. under samme noder med gentagelsestegn, textunderlægningen derfor enkelte steder diskutabel.
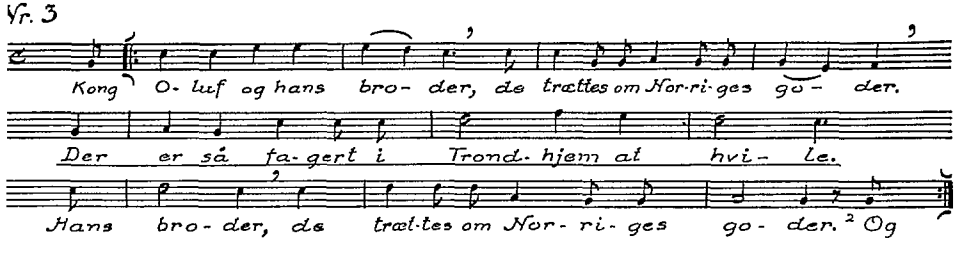
Nr. 1

1. Fru Jn-ge-borg hav-de de brød- re tre,
for Sve-ri-ges kro-ne de-res liv lo-de de.
For u-sand sag så ble-ve de her-rer und-li- vet.
2. De brød- re tre,
for Sve-ri-ges kro-ne de-res liv lo-de de.
De her- rer skul-de til Sve-ri-ge ri-de.
Fru Jn-ge-borg bad dem hjem-me bi-de.
For u-sand sag så ble-ve de her-rer und-li- vet.
3. Til Sve-ri-ge ri-de.
Fru Jn-ge-borg bad dem hjem-me bi-de:
Fru Jn-ge-borg stan-der ud i Hel-sing borgs port:
Mi-ne kæ- re brød-re, J ri-de ik-ke bort!
For u-sand sag da ble-ve de her-rer und-li- vet.

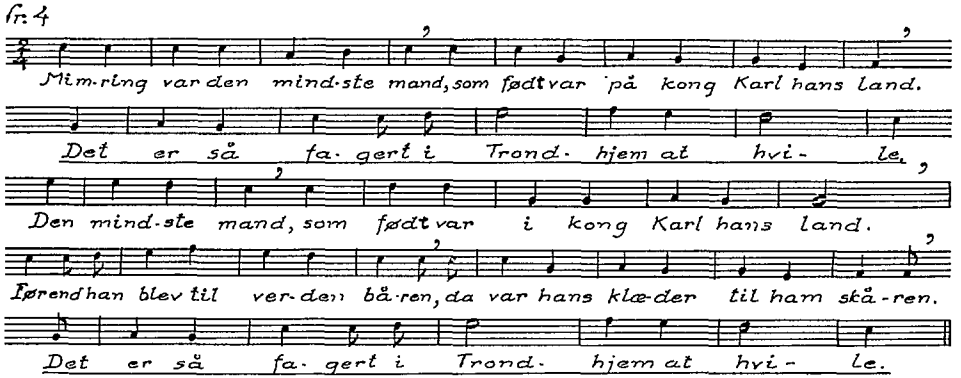
Nr. 2

Fru Jngeborg havde de brød- re tre, for Sveriges krone deres liv lode de.
For u- sand sag så ble-ve de her-rer und- li- vet.
De brød- re tre, for Sve-ri-ges kro-ne de-res liv lo-de de.
De her- rer skulde til Sve- rig ride, Fru Jngeborg bad dem hjem-me bi-de.
For u- sand sag så ble-ve de her-rer und- li- vet.

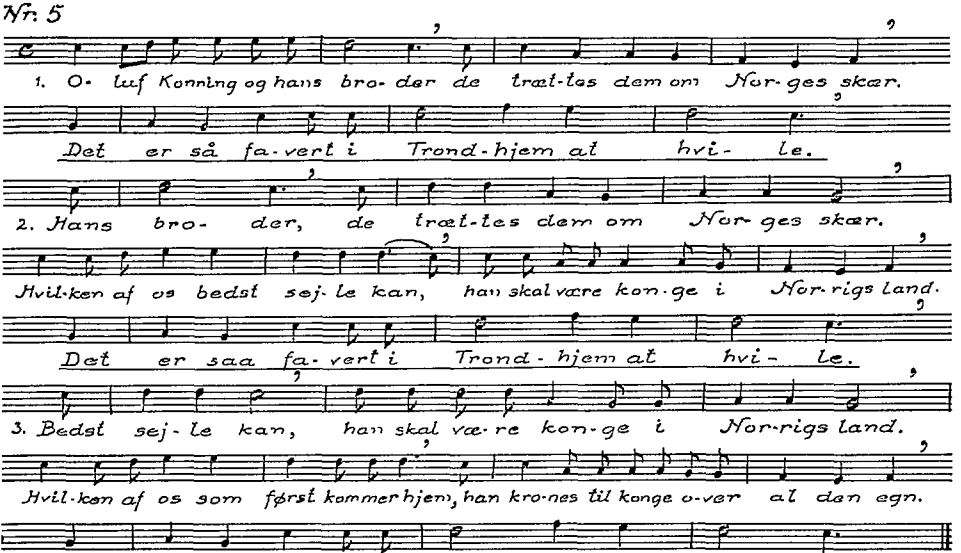
Vr. 3

Kong O- luf og hans bro- der, de trætte s om Nor-ri-ges gø- der.
Der er så fa-gert i Trond-hjem at hvi- le.
Hans bro- der, de træt-tes om Nor- ri- ges go- der. 2 Og

Vr. 4

Mim-ring var den mind-ste mand, som født var på kong Karl hans land.
Det er så fa-gert i Trond-hjem at hvi- le.
Den mind-ste mand, som født var i kong Karl hans land.
Førend han blev til ver-den bå-ren, da var hans klæ-der til ham skå-ren.
Det er så fa-gert i Trond-hjem at hvi- le.

Vr. 5

1. O- luf Konning og hans bro-der de træt-tes dem om Nor-ges skær.
Det er så fa-vert i Trond-hjem at hvi- le.
2. Hans bro- der, de træt-tes dem om Nor-ges skær.
Hvil-ken af os bedst sej-le kan, han skal være kon-ge i Nor-rigs land.
Det er saa fa-vert i Trond-hjem at hvi- le.
3. Bedst sej-le kan, han skal væ-re kon-ge i Nor-rigs land.
Hvil-ken af os som først kommer hjem, han kro-nes til konge o-ver al den egn.
Det er så fa-vert i Trond-hjem at hvi- le.

strof. Min förvåning över att båda dessa forskare förbisett denna egendomliga strofform har genom de av Grüner-Nielsen översända melodierna fått sin förklaring: de ha icke lagt någon större vikt vid upprepningsfenomenet. Grüner-Nielsens stora intresse för min undersökning är också ett vittnesbörd om, att han kände sig stå inför något nytt. Jag tyckte mig läsa något av överraskning däri, och han skyndade sig att meddela allt hitrörande material som han kände till.

Jag har utskrivit melodierna på samma sätt som i Upprepningsstrofen, rad efter rad, för att åskådliggöra upprepningarnas karaktär. I övrigt följa melodierna Grüner-Nielsens manuskript, utom att jag gjort några mindre musikortografiska korrigeringar. Uppgifterna om melodiernas proveniens är Grüner-Nielsens.

Till DgF 154 (Vedel II,39) ingå i Før. Melodier till da. Kæmpeviser 4 melodier, men endast en med utskriven upprepningsstrof. Bland de av Gr.-N. till mig översända finnas ytterligare två (1 och 2 här ovan). Det melodiska materialet i dem är icke särdeles märkligt, det visar nära släktskap med de förut publicerade. Men det är intressant att se, att själva upprepningsprincipen i huvudsak är densamma som i de av mig anförda: den upprepade halvversen har fått en ny melodisk gestaltning, och den upprepade helversen följer icke heller första strofens melodilinje utan den har fått en ny gestaltning, anpassad efter dess ställning som inledning till den nu följande strofmelodin.

Till DgF 50 (Vedel II,14) har Før. Melodier 4 varianter, av vilka 2 ha utskrivna upprepningsstrofer — en av dem angives som »norsk?« (Bilag 11). Bland de av Gr.-N. till mig insända melodierna tillhöra 3 denna visa (3, 4 och 5 här ovan). Emellertid är endast 3 någorlunda »hel«; 5 är en sammanblandning av DgF 14 och DgF 50 så tillvida att texten tillhör den förra och melodin den senare, och i 4 har upptecknaren varit villrådig angående visans formbyggnad, såsom framgår av manuskriptet. Melodin är dock fullt klar i min utskrivning. Jag kan förstå att Thuren och Gr.-N. ställde sig tveksamma beträffande dessa två upptecknings. För dansk visforskning och särskilt för mig äro även de viktiga trots sin oredighet. De visa tillsammans med 1—3 en ökad frekvens av upprepningsstrofen i den färöiska melodiken. De bekräfta ytterligare vad jag förut framhållit, nämligen att dessa i formellt hänseende så märkliga melodier hållit sig längst tillsammans med dansen på Färöarna — att det är just DgF 50 och 154 som fått tillskott har ett visst särintresse, emedan dessa visor i Danmark ha

endast tvåradig strofform. Jag har i dessa nytillkomna melodier också fått ett stöd för min uppfattning, uttalad upprepade gånger, att de färöiska melodierna borde ytterligare undersökas på ort och ställe.

Grüner-Nielsen återkom på nytt till frågan om upprepningsstrofen i ett brev daterat den 21 december 1951. Där skriver han följande:

Kære ven, jeg regner din påvisning af, at gentagelsesverset forekommer så hyppigt i da. adelsvisebøger (og i islandske) for i højeste grad fortjenstfuld. Jeg tror også du har ret i, at gentagelse har fundet sted i masser af tilfælde i vise*varianter*, hvor skriveren blot ikke har gidet skrive gentagelsen, fordi han har forudsat den bekendt. Den er også særdeles fortjenstfuld, din påvisning, at hypothesen om *forsanger, medsanger og kor* er opfundet af Grønland, før Johannes Steenstrup tog fat. Jeg giver dig ret i, at denne *trebenede syngemåde* kan tænkes oprindelig, selv om alle 19. årh.s musikoptegnelser ikke kender til praktisk brug af denne trebenethed; nutidsmenneskene synger desværre gladelig uden denne hocus-pocus, både i Danmark, Norge og Sverige. Men selv om nutidsoverleveringen jo ikke egentlig støtter din hypothese, er det fortjenstfuldt at få fremdraget af dig med kritik *som kuriosum, hvad* den slette nutidsoverlevering har. Den færøsk fødte Rodemesterenke, der i 1846 på Overgaden oven Vandet, Christianshavn nr. 181, sang bl. a. »Mimring« for kgl. kapelmester, syngemester Henrik Rung, har intet anet om den syngemåde, du ligefrem på tryk nu selv lægger hende i munden (se Musikhist. Arkiv I, hefte 2 (1932) s. 149); en færing ville forøvrigt aldrig gengive melodien ved hvert vers så slavisk ens, som du har det! Det forekommer mig lidt farligt at sammenblande overleveringsmåde med hypotheser.

Danske DgF-viser, der måske over Norge i middelalderen er vandret til Færøerne, genfindes nu *NB med færøske tekster* i »Føroyakvæði«. Melodier hertil findes i Thuren: Folkesangen. Så er der enkelte traditionelle danske DgF-viser, der i nyeste tid er udvandret til F. og synges på dansk. Et tredje er de danske viser, som Færingerne ligefrem har fra *selskabsbogen Vedel + Syv*. Om Vedel-Syv må erindres, at teksterne mere synes hentet fra *skriftlig* tradition end direkte fra sang. Hvor de i denne selskabsbog meddelte tekster har fået melodierne fra, ved ingen. (31 paralleler er meddelt i Fær. Mel.). Efter min mening er melodier til *Vedel-Syv* aldeles *ikke* indvandret til Norge-

Færøerne *enkeltvis* fra Danmark, men er 1600—1700 fulgt med ved salg af *selve bogen*; bemærk således nøje mine bemærkninger i Fær. Melodier 1923 side XVIII om herredsfoged Testrup, og Furboerne, der kunne »hundredevisebogen« udenad (o. 1700) m. m. Kom en sådan mand, eller en kolportør, til Norge-Færøerne skulle han hurtigt nok kunne få fart i visesangen i det nye land. Ja, det er sørgeligt, at vi ikke lever i 1700-tallet, så skulle vi kunne få nok af melodier *i selve Danmark* hørende til de Vedel-Syv-viser med gentagelsesstrofer! —

Det sistanförda brevet liksom det föregående innehåller visserligen icke så mycket nytt i egentlig mening. Men den utförlighet, med vilken Grüner-Nielsen behandlar frågan, visar hans stora intresse för den. Och det delproblem, som han mest dröjer vid, inflytelserna från Vedel-Syvs visböcker på den färöiska traditionen, hör ju till de centrala delarna av hela frågan. Grüner-Nielsen delar upp, i båda breven, den färöiska traditionen i tre grupper: den för-Vedel-Syvska, den Vedel-Syvska och de i nyare tid invandrade sångerna. Jag understryker, att han i det senare brevet räknar med »danske DgF-viser, der måske over Norge i middelalderen er vandret til Færøerne«. Därmed visar han sig i någon mån ha ändrat mening och närmat sig den uppfattning som jag givit uttryck åt i min anmälan av Hjalmar Thuren och Grüner-Nielsen: Færøske Melodier i Budkavlen 1924 och som jag alltjämt är benägen att fasthålla vid.

Erik Dal anför nu (not 4) denna anmälan och påpekar, att jag där »antager muligheden af, at en gammel tradition kunne have nået Færøerne allerede før Vedel«, och han fortsätter: »I nærv. afhandling erkender han klart Vedels betydning; det ses ikke tydeligt, hvor megen vægt han nu lægger på en før-vedelsk dansk-færøsk tradition«.

Därtill kan jag nu säga, att Vedels betydelse naturligtvis måste erkännas; det finnes så många vittnesbörd om den. Men det är inte uteslutet, att den brutit fram som en ny våg över ett område, som genom tidigare invandringar varit förberett för den. Om jag icke i Upprepningsstrofen förklarat huru stor vikt jag lägger på den förvedelska traditionen, så beror det därpå, att jag icke i min undersökning kunnat alltför mycket fördjupa mig i detta problem. Om jag hade gjort det, skulle undersökningen ha svällt ut för mycket. Jag hade ju också varit nödsakad att grundligt kommentera såväl Thurens Folkesangen paa Færøerne som Thuren-Grüner-Nielsens Fær-

øske melodier, framför allt inledningen till det senare arbetet, där jag satt flere frågetecken. Och jag kan nu icke neka till att min tro på en invandring redan under medeltiden blivit stärkt genom ovan anförda brev och det nya melodiska materialet, låt vara att jag även för min del anser frågan komplicerad och värd ytterligare omprövning.

Jag skall emellertid ännu dröja vid ett par uttalanden i den nämnda inledningen. Det heter där: »Skønt de danske Folkevisetekster, der synges paa Færøerne, er af middelalderlig Oprindelse, kan hverken Tekst eller Melodi have nogen særlig høj Alder paa færøsk Grund, men er tidligst indkommet paa Øerne for 200—300 Aar siden. De allerfleste danske Meloditekster der bruges paa Øerne har nemlig — mere eller mindre direkte — deres Udspring fra *trykte* Tekster fra Vedels Kæmpevisebog (1591) og Syvs Optryk af Vedel, forøget med 100 andre Viser (1695), fra Tragica (1657), samt fra danske Flyvebladtryk« (Færøske Mel., s. XV).

Men litet längre ned på samma sida följer ett avsnitt, som kompletterar det citerade, om det icke rent av kan betraktas som en viss motsägelse till det.

»Det vilde være fristende at tidfæste den danske Indflydelse paa Visesangens Omraade saa sent som til Monopolhandelens Tid 1708—1856, thi før den Tid maa Færingernes Forbindelse med Danmark vist have været ret ringe, undtagen for enkelte Embedsmandsposters Vedkommende. Imidlertid kan det virkeligt konstateres, at *dansk Visesang har været brugt* af Færingerne *allerede i det 17. Aarhundrede*, thi Præsten Lucas Debes klager i sin Bog: »Færoæ et Færoa reserata« 1670 (altsaa før Syvs Visebog var udkommen) over, at Færingerne ikke fuldstændigt erindrer det gudelige digt Ljómur, medens »den største Part *kunne fast alle gamle Kæmpeviser ikke alene af den gamle danske Kæmpebog* [ɔ: Vedels Visebog], men endogsaa mange andre om de norske Kæmper [ɔ: de Færøske Kvæder] som muligvis hos andre ere forglemte og her ere i frisk Hukommelse og bruges ideligen i deres Dans.««

Här fastslås således, att det dansades gamla visor på Färöarna redan före Syv. Och det kan inte ha varit så alldeles kort tid förut, ty det måste ändå ha dröjt ganska länge innan denna folkvisedans — med färöiska texter — vunnit stadgad form där borta; låt vara att förbindelserna med Danmark inte voro så livliga. Huvudsaken är att de existerade, »for enkelte Embedsmandsposters Vedkommende«, och

troligen också för många andra. Det är enligt min mening mycket sannolikt att sådana förbindelser existerade redan under medeltiden, antingen direkte eller över Norge, så »livliga« som sjöförbindelserna voro den tiden i Norden.

Det har visat sig att både folkvisor och sagor under medeltiden spredos från land till land på de mest underliga vägar. Till och med om Färöarna icke hade någon riddar- eller stormansklass, såsom troligen var fallet, som odlade folkvisorna på samma sätt som de danska adelskretsarna, så måste det faktum, att andra än de tryckta visböckernas visor på Lucas Debes' tid voro »i frisk Hukommelse og bruges ideligen i deres [färingarnas] Dans« tyda på en redan då gammal tradition.

Jag har också litet svårt att förena mig om Grüner-Nielsens i det senare brevet uttalade uppfattningen, att melodierna icke kunna invandra »enkeltvis« utan följt med »selve Bogen«. Han hänvisar till kolportörerna och ber mig observera hans uppgift om Kristen Sörensen Testrup (f. 1685) och om »Furboerne« (Danske Atlas 1768). Den förra berättar, att man i hans ungdom kunde »Hundrede-Visebogen« (Vedel) utantill och i den senare berättas om, huru »Furboerne« vid sina bröllop icke brukade instrumental musik utan »fornøje sig med at danse efter Sang, da baade Kvinde- og Mandkønnet synge mest alle vel og erindre deres Forfædres Bedrifter med gamle Kæmpeviser og andre Viser« (Fær. Mel., s. XVIII). Dessa uppgifter gälla Danmark. Det är osäkert, om utbredningen av visor och melodier genom »kolportörer« under tidigare skeden haft samma betydelse som senare. Jag menar därför fortfarande, att visor mycket väl med sina gamla melodier — eller med nykomponerade — kunna ha överförts en och en på traditionell väg.

Till allt vad som förut sagts kommer nu den viktiga omständigheten, att frekvensen av upprepningsstrofen på Färöarna och existensen av den gamla dansformen, ger ett starkt stöd åt uppfattningen att traditionen går mycket långt tillbaka.

I betraktande av att de färöiska melodierna i förhållande till hela melodimaterialet med upprepningsstrof äro relativt få, ter det sig nästan som en tillfällighet, att detta sångsätt alls blivit bevarat. Grüner-Nielsen har uppenbarligen haft känslan av huru spröd traditionen varit, då han berättar, huru ovetande både den gamla sångerskan som sjöng »Mimering« och Rung som upptecknade den voro om att

en gammal tradition då blev tillvaratagen. Man förstår Grüner-Nielsens, den gamle folkviseentusiastens suck över att inte ha levat på 1700-talet, då hela den gamla vismelodiken blommade i Danmark. Om man gör det tankeexperimentet, att DgF:s nästan otaliga visvarianter skulle motsvaras av lika många melodier — både med och utan upprepningsstrof — blir man nästan berusad av den musikaliska vision det framkallar. Då man vet att visorna burits under sång från släktled till släktled förstår man lätt, vilka melodiska rikedomar, som levat »paa Folkets Munde« under gångna tider.

I detta sammanhang har jag fäst mig vid Erik Dals framhållande av det överraskande i att upprepningsstrofen skulle kunna vara äldre än något så utbrett och elementärt som versparet. Det vore verkligen överraskande. Men man måste komma ihåg att det är fråga om en utförandepraxis. Man kan icke vid behandling av exempelvis finsk runodiktning förbise Porthans utsago, att så snart försångaren fört versen ungefär till tredje stavelsen från slutet faller medhjälparen in med sin röst, varpå de båda bringa versen till ett slut; därefter upprepar medhjälparen ensam versen, sedan melodin i någon mån förändrats. (Se undertecknads »De poesi Fennica §§ 9—11«, Acta Academiæ Aboensis Humaniora, XIII, 3, s. 10 f. samt »Upprepning och parallellism«, Budkavlen 1941, nr. 3, s. 136 ff.). Icke heller kan man i fråga om nordisk balladdiktning frånse, att den är en diktning som framförts av försångare och menighet *under dans*. Och att framförandet kan giva upphov till olikartade gestaltningar av både versen och omkvädet visas av erfarenheter från många håll.

Hela frågan är komplicerad och förutsätter bland annat, såsom Erik Dal riktigt påpekar, en bred lösning även av de isländska visornas åldersproblem. Men vid avgörande av den får man icke försumma att redogöra för huru det skall förklaras, att många av de äldsta isländska visorna ha upprepningsstrofer, medan samma visor förekomma i Danmark i enkel tvåradig form. Ett svar på denna fråga kommer att giva ett värdefullt bidrag till avgörandet om upprepningsstrofen är gammal eller en relativ nyhet, vilket Dal räknar som möjligt, men jag har svårt att tro.

Erik Dals anmärkning (s. 125, not 2) att jag skrivit ut fyra strofer av Memering medan källan, Thuren-Grüner-Nielsen, har endast två är naturligtvis riktig. Utvidgningen skedde fullkomligt medvetet. Min formulering (s. 25) att jag återgivit visan i överensstämmelse med text-

editionerna borde ha fått ett tillägg, att jag gjort detta för att visa, huru min uppställning ter sig med flera än två strofer. Hela återgivningen med två tänkta försångare var ju hypotetisk, men den stod i överensstämmelse med Grønlands sats (s. 22): »welche Wiederholung vielleicht von einem anderen Gesangfürsten geschah« (obs. ordet »vielleicht«). Grüner-Nielsens yttrande i det senare brevet, att det synes honom »lidt farligt at sammenblande overleveringsmåde med hypotheser«, kan ha sitt berättigande. Men det kan icke vara fråga om annat än att hela visorna framförts med upprepningsstrof.

Eftersom jag återgivit Grüner-Nielsens brev och så utförligt uppehållit mig vid dem, bör jag kanske också hänvisa till ett uttalande av avlidne professor Ernst Frandsen. Jag hade sänt särtrycket till honom och mottog kort därefter ett brev, i vilket han kaller »upprepningsstrofen« »en interessant Afhandling om et hidtil ikke undersøgt Emne« och tillägger: »Jeg tror, De har Ret i Deres Resultater, og glæder mig til at henvise til dem i min Undervisning«.

Sedan ovanstående skrivits har Erik Dal frågat mig, varför jag i min förteckning över upprepningsstrofen i Íslenzk fornkvæði icke medtagit n:ris 63, Gunnlaugur kvæði, 65 Bothildar kvæði och 66 Ingu kvæði. Utlämnandet av dessa nummer beror helt enkelt på, att jag varit okunnig om existensen av ett fjärde häfte av IFk. När jag en gång i tiden förvärvade mitt exemplar av verket, skedde det i tro, att det var fullständigt. Det heter visserligen i den förteckning över Det nordiske Literatur-samfunds skrifter, som införts i det 1859 utgivna tredje häftet, att ett fjärde häfte förberedes till pressen. Men detta fjärde häfte utkom först 24 år senare eller 1883, och då hade troligen det privatbibliotek, till vilket mitt exemplar hört, allaredan skingrats.

Jag beklagar nu att jag icke använt något biblioteks exemplar för att kontrollera det isländska materialet. Men sakligt sett har jag genom den påpekade försummelsen fått ökat stöd för min uppfattning angående upprepningsstrofens förekomst under tidigare skeden. Visserligen inskränker sig ökningen av materialet till två nummer, ty IFk 66, Ingu kvæði, ingår i min förteckning (s. 15) som nr 51 ur DgF (tryckfel Finge i st. f. Þinge). Visan hade givetvis bort ingå i den isländska förteckningen. Ett par belysande detaljer, som jag tidigare förbigått, är jag glad att nu ha observerat i IFk 63 och 66. I strof 3 och följande upprepas endast halvversen. Men det streck, som följer efter upprepningen, måste tolkas som tecken på att helversen uteslutits vid nedskrivandet av visan. Den danska varianten av 65, som även avtryckes i IFk, saknar upprepning, medan den isländska varianten har sådan upprepning. Upprepningen måste enligt min uppfattning ha följt visan vid vandringen upp till Sagoön. Det ligger ingenting överraskande utan snarare något naturligt däri, att en visa i Danmark förlorat en av framförandet under dans betingad form, när den muntliga traditionen och sambandet med dansen domnat, medan samma visa i Island förlorat en del av innehållet men bevarat formen därför att det traditionella framförandet där varat längre.

(Mars 1954).